DEAN SPIELMANN
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2025. augusztus 1.[1]

C-313/25. PPU. sz. [Adrar][i] ügy

GB
kontra
Minister van Asiel en Migratie

(a rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond [Roermondban eljáró hágai bíróság, Hollandia] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás – Bevándorlási politika – A harmadik országok valamely tagállamban jogellenesen tartózkodó állampolgárainak visszatérése – 2008/115/EK irányelv – Kiutasítási határozat végrehajtása – 5. cikk– A visszaküldés tilalmának elve – A gyermek mindenek felett álló érdeke és a családi élet – 15. cikk – Kitoloncolás céljából elrendelt őrizet – Az ezen őrizet jogszerűségére vonatkozó feltételek tiszteletben tartásának felülvizsgálata”

Bevezetés

1. A visszaküldés tilalma elvének tiszteletben tartása, amely az Unió és tagjai egyik alapvető értékét, valamint a 2008/115/EK irányelv[2] 5. cikkében említett érdekeket tükrözi, kényes kérdéseket vet fel, ha a jogerős kiutasítási határozat elfogadása óta a jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgár helyzete megváltozott. Ez különösen így van akkor, ha az ilyen állampolgár őrizetének jogszerűségét felülvizsgáló igazságügyi hatóság megállapítja, hogy ezen elvre és ezen érdekekre a kiutasítási eljárás során nem hivatkoztak, illetve azokat nem vizsgálták meg előzetesen.

2. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem a 2008/115 irányelv 5. cikkének, 13. cikke (1) és (2) bekezdésének, valamint 15. cikkének értelmezésére vonatkozik, amelyek a visszaküldés tilalma elvének és a jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok bizonyos érdekeinek tiszteletben tartását, a kiutasításhoz kapcsolódó határozatok tekintetében a hatékony bírói jogvédelmet, valamint a szabadságelvonással járó intézkedés elfogadására vonatkozó szigorú feltételeket és részletes szabályokat biztosítják.

[1] Eredeti nyelv: francia.

[i] A jelen ügy neve fiktív. Az nem egyezik az eljárásban részt vevő egyetlen fél valódi nevével sem.

[2] A harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárainak visszatérésével kapcsolatban a tagállamokban használt közös normákról és eljárásokról szóló, 2008. december 16-i európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2008. L 348., 98. o.).

3. E kérelmet a rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond (Roermondban eljáró hágai bíróság, Hollandia) előtt GB és a Minister van Asiel en Migratie (menekültügyi és migrációs miniszter, Hollandia; a továbbiakban: miniszter) között ez utóbbi azon határozata tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő, amely révén GB-t kiutasítási határozat végrehajtása céljából foganatosítandó kitoloncolás érdekében őrizetbe vették.

Jogi háttér

Az uniós jog

4. A 2008/115 irányelv „A visszaküldés tilalma, a gyermek mindenek felett álló érdeke, családi élet és egészségi állapot” című 5. cikke így rendelkezik:

„Az irányelv végrehajtása során a tagállamok megfelelő figyelmet fordítanak

a) a gyermek mindenek felett álló érdekeire,

b) a családi életre,

c) az érintett harmadik országbeli állampolgár egészségi állapotára,

és tiszteletben tartják a visszaküldés tilalmának elvét.”

5. Ezen irányelv „A kitoloncolás elhalasztása” című 9. cikke (1) bekezdésének a) pontja a következőképpen rendelkezik:

„(1) A tagállamok elhalasztják a kitoloncolást

a) ha az megsértené a visszaküldés tilalmának elvét […].”

6. Az említett irányelv „Jogorvoslatok” című 13. cikkének (1) és (2) bekezdése szerint:

„(1) Az érintett harmadik országbeli állampolgár számára biztosítani kell a hatékony jogorvoslathoz való jogot, hogy illetékes bíróság vagy közigazgatósági hatóság, vagy pártatlan és a függetlenség biztosítékával rendelkező tagokból álló illetékes szerv előtt fellebbezéssel élhessen a kiutasításhoz kapcsolódó, a 12. cikk (1) bekezdésében említett határozatok ellen, vagy kérhesse azok felülvizsgálatát.

(2) Az (1) bekezdésben említett hatóságnak vagy szervnek hatáskörében áll felülvizsgálni a kiutasításhoz kapcsolódó, a 12. cikk (1) bekezdésében említett határozatokat, beleértve a határozatok végrehajtásának ideiglenes felfüggesztését, kivéve, ha a nemzeti jog értelmében az ideiglenes felfüggesztés már érvényben van.”

7. Ugyanezen irányelv „Őrizet” című 15. cikkének (1)–(5) bekezdése szerint:

„(1) A tagállamok – kivéve, ha a konkrét esetben más elégséges, de kevésbé kényszerítő intézkedés is hatékonyan alkalmazható, – kizárólag a kiutasítás előkészítése és/vagy a kitoloncolás végrehajtása céljából őrizetben tarthatják a kitoloncolási eljárás alatt álló harmadik országbeli állampolgárt, különösen, ha:

a) fennáll a szökés veszélye; vagy

b) a harmadik ország érintett állampolgára meghiúsítja vagy akadályozza a kiutasítás előkészítését vagy kitoloncolási eljárást.

Az őrizetnek a lehető legrövidebbnek kell lennie, és csak addig tartható fenn, amíg a kitoloncolási intézkedések folynak, és kellő körültekintéssel végrehajtásra kerülnek.

(2) Az őrizetet közigazgatási vagy igazságügyi hatóságok rendelik el.

Az őrizetet írásban kell elrendelni, a tényállás ismertetésével és jogi indokolással ellátva.

Amennyiben az őrizetet közigazgatási hatóságok rendelték el, a tagállamok

a) vagy előírják az őrizetben tartás jogszerűségének gyors bírósági felülvizsgálatát, amellyel kapcsolatosan az őrizet kezdetétől számítva a lehető legrövidebb határidőn belül határozatot kell hozni,

b) vagy biztosítják a jogot a harmadik országbeli állampolgár számára az őrizetben tartásának jogszerűségét gyorsan felülvizsgáló bírósági eljárás megindítására, amelyben a jogszerűségről a vonatkozó eljárás megindításától számítva a lehető legrövidebb határidőn belül határozni kell. Ez esetben a tagállamok haladéktalanul tájékoztatják az érintett harmadik országbeli állampolgárt az ilyen eljárás igénybevételének lehetőségéről.

Az érintett harmadik országbeli állampolgárt haladéktalanul szabadon kell bocsátani, ha az őrizetben tartás nem jogszerű.

(3) Az őrizetben tartást minden esetben észszerű időközönként, akár az érintett harmadik országbeli állampolgár kérésére, akár hivatalból felül kell vizsgálni. Meghosszabbított őrizet esetében a felülvizsgálatokat igazságügyi hatóság felügyelete alatt kell elvégezni.

(4) Amennyiben a kitoloncolásra jogi vagy egyéb megfontolások következtében már nem látszik észszerű lehetőség, vagy az (1) bekezdésben megállapított feltételek már nem állnak fenn, az őrizet indokoltsága megszűnik, és az érintett személyt haladéktalanul szabadon kell bocsátani.

(5) Az őrizetet mindaddig fenn kell tartani, ameddig az (1) bekezdésben megállapított feltételek fennállnak, és az őrizet a kitoloncolás biztosításához szükséges. Valamennyi tagállam korlátozott, hat hónapot nem meghaladó őrizetben tartási időszakot határoz meg.”

A holland jog

8. A 2000. november 23-i Vreemdelingenwet 2000 (a külföldiekről szóló 2000. évi törvény; Stb. 2000, 495. sz.) alapjogvitára alkalmazandó változata 59. cikke (1) bekezdésének a) pontja a következőképpen rendelkezik:

„Amennyiben a közrenddel vagy nemzetbiztonsággal összefüggő érdek megköveteli, a miniszter kitoloncolás céljából őrizetbe veheti azt a külföldit, akinek […] tartózkodása nem jogszerű.”

Az alapeljárás, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések és a Bíróság előtti eljárás

9. 2024. szeptember 11-én GB, aki állítása szerint algériai állampolgár, nemzetközi védelem iránti kérelmet nyújtott be Hollandiában. A kérelem indokaira vonatkozó meghallgatáson nem jelent meg.

10. 2024. október 7-i határozatával a miniszter elutasította ezt a kérelmet, és határozatot hozott, amely kiutasítási határozatnak is minősül (a továbbiakban: kiutasítási határozat). Mivel GB az előírt határidőn belül nem nyújtott be jogorvoslatot, a kiutasítási határozat jogerőre emelkedett, GB pedig önként nem tett eleget az ebből eredő visszatérési kötelezettségnek.

11. 2025. március 26-án GB-t a francia hatóságok az (EU) 604/2013 rendelet[3] („Dublin III” rendelet) alapján átadták Hollandiának. GB-t ekkor a nemzetközi védelmet kérelmezők befogadására vonatkozó szabályok megállapításáról szóló 2013/33/EU irányelv[4] 8. cikke alapján őrizetbe vették.

12. Ugyanezen a napon GB nemzetközi védelem iránti ismételt kérelmet nyújtott be Hollandiában, amely a kiutasítási határozat végrehajtásának felfüggesztését eredményezte. Azt is kijelentette, hogy komoly veszélye áll fenn annak, hogy Algériába való visszatérése esetén embertelen vagy megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek vetik alá. 2025. április 7-én GB-t meghallgatták e kérelem indokairól, és tájékoztatták arról a szándékról, hogy az említett kérelmet mint nyilvánvalóan megalapozatlant el kívánják utasítani. 2025. április 9-én, mielőtt a kérelemről határozatot hoztak volna, GB visszavonta a kérelmet. A kiutasítási határozat felfüggesztése tehát a törvény erejénél fogva megszűnt.

13. 2025. április 10-én megszüntették a 2013/33 irányelv 8. cikke alapján 2025. március 26-án elrendelt őrizeti intézkedést. Ugyanakkor a 2008/115 irányelv 15. cikke alapján egy másik őrizeti intézkedést rendeltek el GB-vel szemben annak érdekében, hogy a kiutasítási határozat végrehajtása keretében kitoloncolják Algériába. Az őrizetbe vételt megelőző, ugyanazon a napon tartott meghallgatáson GB kijelentette, hogy attól tart, hogy Algériába való visszatérése esetén embertelen vagy megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek lesz kitéve, és hogy egy 2024. szeptember 18-án Franciaországban született gyermek apja, akiről gondoskodni kíván.

14. 2025. április 16-án GB keresetet indított az őrizetet elrendelő határozattal szemben a kérdést előterjesztő bíróság, a rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond (Roermondban eljáró hágai bíróság) előtt.

[3] Egy harmadik országbeli állampolgár vagy egy hontalan személy által a tagállamok egyikében benyújtott nemzetközi védelem iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárási szabályok megállapításáról szóló, 2013. június 26-i európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2013. L 180., 31. o.; helyesbítés: HL 2018. L 33., 6. o).

[4] 2013. június 26-i európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2013. L 180., 96. o.).

15. E bíróság arra keresi a választ, hogy az uniós jog értelmében az őrizetbe vétel jogszerűségére vonatkozó feltételek tiszteletben tartásának felülvizsgálata során adott esetben hivatalból értékelnie kell-e azt a kérdést, hogy a visszaküldés tilalmának elvével, valamint a 2008/115 irányelv 5. cikkében említett érdekekkel ellentétes-e GB Algériába történő kitoloncolása, továbbá azt, hogy fennállnak-e olyan releváns körülmények és tények, amelyek a jogerőssé vált kiutasítási határozat elfogadását követően következtek be vagy merültek fel.

16. A holland jog és az Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (az államtanács közigazgatási bíráskodási csoportja, Hollandia)[5] ítélkezési gyakorlata értelmében a kérdést előterjesztő bíróság nem végezhet ilyen értékelést. Csak akkor végezhetne, ha a kiutasítási határozattal szemben önálló jogorvoslattal éltek volna, és ha az őrizet felülvizsgálatára és a kiutasítási határozat felülvizsgálatára ugyanezen eljárás keretében kerülne sor.

17. Márpedig a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy ő az egyetlen igazságügyi hatóság, amely értékelni tudja, hogy GB Algériába történő kitoloncolása összeegyeztethető-e a visszaküldés tilalmának elvével és a 2008/115 irányelv 5. cikkében említett érdekekkel.

18. Az eljárás egyetlen pontján sem értékelték ugyanis, hogy ezen elvvel és ezen érdekekkel ellentétes-e GB kitoloncolása. Közelebbről, ilyen értékelésre nem került sor a kiutasítási határozat elfogadásakor, mivel GB nem jelent meg a nemzetközi védelem iránti kérelmére vonatkozó meghallgatáson. Ezenkívül a kiutasítási határozattal szembeni jogorvoslat hiányában e határozat jogszerűségét később nem vizsgálta felül igazságügyi hatóság.

19. A visszaküldés tilalma elvének és a 2008/115 irányelv 5. cikkében említett érdekeknek az értékelésére GB kitoloncolása céljából történő őrizetbe vétele során sem került sor, noha GB az őrizetbe vételét megelőző, 2025. április 10-i meghallgatáson lényegében a körülmények jelentős változására hivatkozott, amikor kijelentette, hogy attól tart, hogy Algériába való visszatérése esetén embertelen vagy megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek vetik alá, és azt állította, hogy gondoskodni kíván gyermekéről.

20. Ilyen értékelés az eljárás más szakaszában sem végezhető el. A holland szabályozás ugyanis nem írja elő a kiutasítási határozatnak a visszaküldés tilalmának elvére vagy a 2008/115 irányelv 5. cikkében említett érdekekre tekintettel történő ellenőrzését vagy időszakos felülvizsgálatát, még akkor sem, ha e határozat elfogadása és végrehajtása között bizonyos idő eltelik. Csak akkor lenne más a helyzet, ha egy másik harmadik országot jelölnének ki visszaküldési célországnak, vagy ha a nemzeti jog alapján nemzetközi védelem iránti kérelem vagy tartózkodási engedély iránti kérelem benyújtását követően hoznának határozatot.

21. A holland szabályozás nem ír elő önálló jogorvoslati lehetőséget a jogerőssé vált kiutasítási határozat végrehajtásával szemben. A jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgár csak azt követően nyújthat be panaszt a tervezett „tényleges kitoloncolással” szemben, hogy annak napját és időpontját közölték vele. Az ilyen panasz azonban nem teszi lehetővé az indokolatlannak bizonyuló őrizetbe vétel megakadályozását. Ráadásul az Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (az államtanács közigazgatási bíráskodási csoportja) ítélkezési gyakorlatának megfelelően az csak akkor lehetséges, ha „a tényleges kitoloncolás időpontjában fennálló helyzet olyan mértékben eltér a kitoloncolást lehetővé tevő határozat elfogadásának időpontjában fennálló helyzettől, hogy már nem lehet minden további nélkül

[5] Előzetes döntéshozatal iránti kérelmében a kérdést előterjesztő bíróság az Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (az államtanács közigazgatási bíráskodási csoportja) 2023. július 26-i 201904771/2/V3. sz. ítéletére (NL:RVS:2023:2829) és 2023. december 12-i 202204434/1/V3. sz. ítéletére (NL:RVS:2023:4578) hivatkozik.

feltételezni a tervezett tényleges kitoloncolás jogszerűségét”. E panasz továbbá csak a kiutasítási határozat végrehajtásának részletes szabályaira vonatkozik, és nem teszi lehetővé a visszaküldés tilalma elvének vagy a 2008/115 irányelv 5. cikkében említett érdekeknek az értékelését.[6]

22. Márpedig a kitoloncolás céljából foganatosított őrizet nem lenne indokolt, és már nem felelne meg a céljának, ha a kitoloncolásra a visszaküldés tilalmának elve vagy a 2008/115 irányelv 5. cikkében említett érdekek miatt nem kerülhetne sor. Ilyen esetben ezen irányelv 15. cikkének megfelelően az érintettet haladéktalanul szabadon kell bocsátani. Következésképpen a harmadik országbeli állampolgár kitoloncolás céljából történő őrizetbe vétele előtt meg kell vizsgálni, hogy a kitoloncolás megengedett-e.

23. A kérdést előterjesztő bíróság tehát annak pontosítását kéri a Bíróságtól, hogy az uniós jog előírja-e számára a visszaküldés tilalma elvének és a 2008/115 irányelv 5. cikkében említett érdekeknek az értékelését.

24. E tekintetben e bíróság arra hivatkozik, hogy ezen irányelvnek a Bíróság ítélkezési gyakorlata[7] által értelmezett 5. cikke arra kötelezi az illetékes nemzeti hatóságokat, hogy a kiutasítási eljárás minden szakaszában tartsák tiszteletben a visszaküldés tilalmának elvét. Márpedig a harmadik országbeli állampolgár kitoloncolás céljából történő őrizetbe vétele az említett irányelvet hajtja végre, és a „kiutasítási eljárás szakaszának” minősül.

25. Ezenkívül a 2008/115 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének a) pontjából, valamint a Bíróság ítélkezési gyakorlatából[8] az következik, hogy a kiutasítási határozat esetén is lehetőség van a kitoloncolás elhalasztására, így a korábban elfogadott és esetlegesen jogerőssé vált kiutasítási határozat megléte nem akadályozza meg, hogy megvizsgálják, hogy e határozat végrehajtása során a kitoloncolás összeegyeztethető-e a visszaküldés tilalmának elvével.

26. A kérdést előterjesztő bíróság hozzáteszi, hogy az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Charta) 47. cikkében biztosított és a 2008/115 irányelv 13. cikkének (1) és (2) bekezdésében konkretizált hatékony jogorvoslathoz való jog megköveteli, hogy a kiutasítási határozat végrehajtása során a jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgár kitoloncolás céljából foganatosított őrizetbe vételének jogszerűségére vonatkozó feltételek tiszteletben tartását felülvizsgáló bíróság megvizsgálhassa, hogy e kitoloncolás ellentétes-e a visszaküldés tilalmának elvével és az ezen irányelv 5. cikkében említett érdekekkel. Az ilyen megközelítés még inkább szükséges más hatékony jogorvoslati lehetőség hiányában.

27. E körülmények között határozott úgy a rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond (Roermondban eljáró hágai bíróság), hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni a 2008/115 irányelv 5. cikkét, 13. cikkének (1) és (2) bekezdését, valamint 15. cikkét [a Charta] 6. cikkével, 19. cikkének (2) bekezdésével és 47. cikkével összefüggésben, hogy a harmadik országbeli állampolgár őrizetének jogszerűségére vonatkozó, az uniós jogból eredő feltételek tiszteletben tartásának vizsgálata során az

[6] Az Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (az államtanács közigazgatási bíráskodási csoportja) 2015. június 12-i 201306899/1/V2. sz. ítélete (NL:RVS:2015:1995).

[7] A kérdést előterjesztő bíróság többek között a 2024. október 17-i Ararat ítéletre (C-156/23, a továbbiakban: Ararat ítélet, EU:C:2024:892, 35. pont) hivatkozik.

[8] A kérdést előterjesztő bíróság 2021. június 3-i Westerwaldkreis ítéletre (C-546/19, a továbbiakban: Westerwaldkreis ítélet, EU:C:2021:432); 2022. november 22-i Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Kiutasítás – Orvosi kannabisz) ítéletre (C-69/21, a továbbiakban: Kiutasítás – Orvosi kannabisz ítélet, EU:C:2022:913) és az Ararat ítéletre utal.

igazságügyi hatóság köteles szükség esetén hivatalból meggyőződni arról, hogy a visszaküldés tilalmának elvével nem ellentétes a korábban hozott azon kiutasítási határozat végrehajtása, amelynek végrehajtása érdekében ezen harmadik országbeli állampolgárt őrizetbe vették?

2) Úgy kell-e értelmezni a 2008/115 irányelv 5. cikkét, 13. cikkének (1) és (2) bekezdését, valamint 15. cikkét [a Charta] 6. és 7. cikkével, 24. cikkének (2) bekezdésével, valamint 47. cikkével összefüggésben, hogy a harmadik országbeli állampolgár őrizetének jogszerűségére vonatkozó, az uniós jogból eredő feltételek tiszteletben tartásának vizsgálata során az igazságügyi hatóság köteles szükség esetén hivatalból meggyőződni arról, hogy a 2008/115 irányelv 5. cikkében megjelölt érdekekkel nem ellentétes a korábban hozott azon kiutasítási határozat végrehajtása, amelynek végrehajtása érdekében ezen harmadik országbeli állampolgárt őrizetbe vették?"

28. A kérdést előterjesztő bíróság azt kérte, hogy a Bíróság a jelen kérelmet a Bíróság eljárási szabályzatának 107. cikkében előírt sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárásban bírálja el.

29. 2025. május 21-i határozatával a Bíróság e kérelemnek helyt adott.

30. A holland kormány, GB és az Európai Bizottság terjesztett elő írásbeli észrevételeket. Ugyanezen felek a 2025. július 1-jei tárgyaláson szóbeli észrevételeiket is előterjesztették.

Elemzés

Előzetes észrevételek

31. A 2008/115 irányelv célkitűzése – amint az annak (2) és (11) preambulumbekezdéséből kitűnik – egy közös normákon és jogi biztosítékokon alapuló hatékony visszatérési és hazatelepülési politika létrehozása annak érdekében, hogy az érintett személyek emberséges módon és alapvető jogaik és méltóságuk teljes mértékű tiszteletben tartása mellett térhessenek vissza.[9]

32. Ezért amennyiben valamely harmadik országbeli állampolgár – az alapeljárásban szereplő harmadik országbeli állampolgárhoz hasonlóan – ezen irányelv hatálya alá tartozik, kiutasítása érdekében – főszabály szerint – az irányelvben előírt közös normáknak és eljárásoknak kell rá vonatkozniuk, amíg a tartózkodás adott esetben nem válik szabályossá.[10] E tekintetben emlékezetek arra, hogy a jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgár őrizetének – amennyiben azt kitoloncolás céljából rendelik el – csupán az a célja, hogy biztosítsa a kiutasítási eljárás hatékonyságát.[11]

33. Mivel a harmadik országbeli állampolgár bármilyen őrizete súlyos beavatkozást jelent a szabadsághoz való, a Charta 6. cikkében biztosított jogba, a Bíróság kimondta, hogy az illetékes nemzeti hatóságok számára elismert, a harmadik országbeli állampolgárok őrizetbe vételére

[9] Lásd: 2014. június 5-i Mahdi ítélet (C-146/14 PPU, a továbbiakban: Mahdi ítélet, EU:C:2014:1320, 38. pont); 2018. június 19-i Gnandi ítélet (C-181/16, a továbbiakban: Gnandi ítélet, EU:C:2018:465, 48. pont); Kiutasítás – Orvosi kannabisz ítélet (88. pont).

[10] Lásd: Ararat ítélet (33. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[11] Lásd ebben az értelemben: 2022. október 6-i Politsei- ja Piirivalveamet (Őrizetben tartás – Bűncselekmény elkövetésének veszélye) ítélet (C-241/21, EU:C:2022:753, 31. és 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2022. november 8-i Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Az őrizet hivatalból való vizsgálata) ítélet (C-704/20 és C-39/21, a továbbiakban: Az őrizet hivatalból való vizsgálata ítélet, EU:C:2022:858, 74. pont).

vonatkozó jogkör szigorúan korlátozott. Az őrizeti intézkedés tehát csak az annak feltételeit és módjait meghatározó általános és elvont szabályok tiszteletben tartása mellett rendelhető el vagy hosszabbítható meg, amelyek többek között a 2008/115 irányelv 15. cikkének (1) bekezdésében és (2) bekezdésének második albekezdésében, illetve (4)–(6) bekezdésében szerepelnek. [12]

34. Így a 2008/115 irányelv 15. cikke (1) bekezdésének megfelelően a szabadságtól való megfosztás, azaz a kitoloncolás céljából foganatosított őrizet csak bizonyos anyagi jogi feltételek tiszteletben tartása mellett alkalmazható, amelyek az őrizetnél kevésbé korlátozó egyéb intézkedések rendelkezésre nem állására, valamint arra a feltevésre vonatkoznak, hogy az érintett személy magatartása veszélyeztetheti a kitoloncolást. Az őrizetnek másfelől a lehető legrövidebbnek kell lennie, és csak addig tartható fenn, amíg a kitoloncolási intézkedések folynak, és kellő körültekintéssel végrehajtásra kerülnek. E rendelkezés (3) és (4) bekezdése szerint az ilyen szabadságelvonást észszerű időközönként felül kell vizsgálni, és azt meg kell szüntetni, ha a kitoloncolásra már nem látszik észszerű lehetőség, amit úgy kell érteni, hogy az ezen irányelv 15. cikkének (5) és (6) bekezdésében a szabadságelvonásra vonatkozóan valamennyi tagállamra nézve kötelező maximális határidőkre tekintettel a kitoloncolás tényleges lehetőségét követeli meg. [13]

35. Amennyiben az érintett állampolgár őrizetére vonatkozó eredeti határozat alapjául szolgáló érdemi feltételek nem teljesültek, vagy már nem teljesülnek, vagy az őrizet maximális időtartamát elérték, az érintett személyt – amint azt egyébként az uniós jogalkotó említett irányelv 15. cikke (2) bekezdésének negyedik albekezdésében és 15. cikkének (4) bekezdésében kifejezetten kimondja – haladéktalanul szabadon kell bocsátani. [14]

36. Ami az őrizetben lévő harmadik országbeli állampolgárok hatékony bírói jogvédelemhez való jogát illeti, a bírói jogvédelemre vonatkozó közös uniós normák a 2008/115 irányelv 15. cikke (2) bekezdésének harmadik albekezdésében szerepelnek. E rendelkezés szerint, amely a hatékony bírói jogvédelemhez való, a Charta 47. cikkében garantált jogot testesítik meg az érintett területen, minden tagállamnak elő kell írnia az őrizetbe vétel jogszerűségének az akár hivatalból, akár az érintett személy kérelmére történő „gyors” bírósági felülvizsgálatát arra az esetre, ha az őrizetbe vételt közigazgatási hatóság rendelte el. [15]

37. A jelen ügyben az ügy irataira tekintettel különösen az a kérdés merül fel, hogy a jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgár kitoloncolása érdekében a jogerőssé vált kiutasítási határozat végrehajtása céljából történő őrizetbe vételének jogszerűségét felülvizsgálni hivatott bíróság értékelheti-e vagy köteles-e értékelni azt, hogy egyrészt a visszaküldés tilalmának elvével, másrészt a 2008/115 irányelv 5. cikkében említett érdekekkel, közelebbről pedig a gyermek mindenek felett álló érdekével és a családi élettel ellentétes-e a kitoloncolás, amennyiben ezen állampolgárral szemben jogerős kiutasítási határozatot hoztak, és az őrizetet közigazgatási hatóság rendelte el, anélkül hogy ezeket előzetesen figyelembe vette volna. A nemzeti bíróság által előzetes döntéshozatalra előterjesztett két kérdést e sorrendben fogom megvizsgálni.

[12] Lásd ebben az értelemben: 2022. március 10-i Landkreis Gifhorn ítélet (C-519/20, EU:C:2022:178, 62. pont); Az őrizet hivatalból való vizsgálata ítélet (72., 73., 75–77. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2024. október 4-i Bouskoura ítélet (C-387/24 PPU, EU:C:2024:868, 41–45. pont).

[13] Lásd ebben az értelemben: 2011. április 28-i El Dridi ítélet (C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, 40. pont); Mahdi ítélet (60. pont), amelyben a Bíróság a 2009. november 30-i Kadzoev ítéletre (C-357/09 PPU, EU:C:2009:741, 65. pont) hivatkozik.

[14] Lásd:2009. november 30-i Kadzoev ítélet (C-357/09 PPU, EU:C:2009:741, 60. pont); Az őrizet hivatalból való vizsgálata ítélet (79. pont); 2024. október 4-i Bouskoura ítélet (C-387/24 PPU, EU:C:2024:868, 44. pont).

[15] Lásd ebben az értelemben: 2020. május 14-i Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság ítélet (C-924/19 PPU és C-925/19 PPU, a továbbiakban: Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság ítélet, EU:C:2020:367, 289. pont); Az őrizet hivatalból való vizsgálata ítélet (81–83. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

Az első kérdésről

38. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ a Bíróságtól, hogy a 2008/115 irányelv 5. és 15. cikkét [16] a Charta 6. cikkével, 19. cikkének (2) bekezdésével és 47. cikkével együttesen úgy kell-e értelmezni, hogy a jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgár kitoloncolása érdekében a jogerőssé vált kiutasítási határozat végrehajtása céljából történő őrizetbe vételének jogszerűségét felülvizsgáló igazságügyi hatóságnak adott esetben hivatalból meg kell vizsgálnia, hogy a visszaküldés tilalmának elvével nem ellentétes e kitoloncolás, amennyiben ezt az elvet előzetesen nem vették figyelembe.

39. Mindenekelőtt emlékeztetek arra, hogy a visszaküldés tilalmának elve a Charta 19. cikkének (2) bekezdésében rögzített alapvető elv, amely szerint „[s]enkit nem lehet kitoloncolni, kiutasítani vagy kiadni olyan államba, ahol komoly veszélye van annak, hogy őt halálbüntetésnek, kínzásnak vagy egyéb embertelen vagy megalázó bánásmódnak, illetve ilyen büntetésnek vetik alá”. Ez az elv kapcsolódik továbbá a Chartának a menedékjogról szóló 18. cikkéhez, valamint a Chartának a kínzás és az embertelen vagy megalázó bánásmód és büntetés tilalmáról szóló 4. cikkéhez, és abszolút jellegű. [17]

40. A 2008/115 irányelvben a visszaküldés tilalmának elvét többek között ezen irányelv 5. cikkének utolsó tagmondata rögzíti, amely előírja, hogy az említett irányelv végrehajtása során a tagállamok tiszteletben tartják a visszaküldés tilalmának elvét. [18]

41. Ezt követően meg kell állapítani, hogy a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy az általa követett célra tekintettel a 2008/115 irányelv 5. cikkét nem lehet megszorítóan értelmezni. Az említett cikkre tehát hivatkozhat magánszemély, és azt a tagállamok közigazgatási hatóságai és bíróságai alkalmazhatják. [19]

42. Végül, ami azokat a következtetéseket illeti, amelyeket a visszaküldés tilalmának a 2008/115 irányelv 5. cikkében szereplő elvéből kell levonni, megjegyzem, hogy a Bíróság bizonyos esetekben úgy ítélte meg, hogy ezzel az elvvel nem rendszerszerűen ellentétes a jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárral szemben a kiutasítási határozat és esetleges kitoloncolási határozat elfogadása, [20] hanem az kizárólag az érintett kiutasítási határozat végrehajtásaként történő *kitoloncolásának elhalasztását* igazolja, amint azt a 2008/115 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének a) pontja előírja. [21]

[16] A 2008/115 irányelv „Jogorvoslatok” című 13. cikke különleges bírósági jogorvoslathoz való jogot állapít meg az említett irányelv 12. cikkének (1) bekezdésében említett, kiutasításhoz kapcsolódó határozatokkal szemben. Márpedig ez utóbbi rendelkezés csak a kiutasítási határozatokat, a beutazási tilalomról és a kitoloncolásról szóló határozatokat említi. Az őrizetre vonatkozó határozat tehát nem tartozik az említett irányelv 13. cikkének hatálya alá.

[17] Lásd ebben az értelemben: Kiutasítás – Orvosi kannabisz ítélet (57. pont); 2023. július 6-i Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Súlyos bűncselekményt elkövető menekült) ítélet (C-663/21, EU:C:2023:540, 36. pont); Ararat ítélet (35., 36., 49. és 50. pont).

[18] A visszaküldés tilalmának elve a 2008/115 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének a) pontjában is szerepel, amely kimondja, hogy a tagállamok elhalasztják a kitoloncolást, ha az megsértené az említett elvet.

[19] Lásd ebben az értelemben: Kiutasítás – Orvosi kannabisz ítélet (55. pont); Ararat ítélet (35. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[20] Lásd: Gnandi ítélet (59–67. pont).

[21] Lásd: Westerwaldkreis ítélet (58. és 59. pont), amelyben a Bíróság Pikamäe főtanácsnok Westerwaldkreis ügyre vonatkozó indítványára (C-546/19, EU:C:2021:105, 87. pont) hivatkozik.

43. A Bíróság ugyanakkor arra is rámutatott, hogy amennyiben az illetékes nemzeti hatóság kiutasítási határozatot tervez hozni, tiszteletben kell tartania többek között a visszaküldés tilalmának elvét.[22] E tekintetben a Bíróságnak pontosítania kellett, hogy a 2008/115 irányelv 5. cikke azt írja elő az illetékes nemzeti hatóság számára, hogy a *kiutasítási eljárás minden szakaszában* tartsa tiszteletben a visszaküldés tilalmának elvét, így e rendelkezéssel *ellentétes* az, hogy valamely harmadik országbeli állampolgárral szemben *kiutasítási határozatot* hozzanak, amennyiben megállapítást nyer, hogy a tervezett célországba történő *kitoloncolás* a visszaküldés tilalmának elve alapján *határozatlan időre kizárt*.[23]

44. A közelmúltban a Bíróság megismételte, hogy már a kiutasítási határozat *végrehajtása előtt* tiszteletben kell tartani a visszaküldés tilalmának elvét. Abban az esetben, ha az illetékes nemzeti hatóság arra a következtetésre jutna, hogy az érintett harmadik országbeli állampolgár kitoloncolása esetén fennáll annak komoly veszélye, hogy halálra ítélik, megkínozzák, embertelen vagy megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek vetik alá, e hatóságnak az irányelv 9. cikke (1) bekezdése a) pontjának megfelelően *el kell halasztania e kitoloncolást, mindaddig, amíg e veszély fennáll*. A Bíróság hozzátette, hogy ezen elvet e végrehajtás bírósági felülvizsgálatának időpontjáig tiszteletben kell tartani.[24]

45. Ennek érdekében a Bíróság szerint a tagállamoknak lehetővé kell tenniük az érintett személyek számára, hogy *a körülményekben a kiutasítási határozat elfogadását követően bekövetkezett bármely olyan változásra* hivatkozhassanak, amely *jelentős hatással* lehet helyzetüknek többek között a 2008/115 irányelv 5. cikkére tekintettel történő értékelésére.[25]

46. Így a Bíróság megállapította, hogy amennyiben egy bizonyos idő eltelte a körülmények megváltozásához vezetett, a nemzeti hatóságnak a kiutasítási határozat végrehajtását megelőzően *aktualizált értékelést* kell végeznie a harmadik országbeli állampolgárt érintő azon kockázatokról, hogy a Charta 4. cikke és 19. cikkének (2) bekezdése által abszolút módon tiltott bánásmódnak lesz kitéve. Ezen értékelésnek, *amelynek e kiutasítási határozat elfogadásakor elvégzett értékeléstől elkülönülőnek és önállónak kell lennie*, lehetővé kell tennie a nemzeti hatóság számára, hogy *a körülményekben bekövetkezett bármely változásra, valamint* az e harmadik országbeli állampolgár által adott esetben előadott *minden új körülményre figyelemmel meggyőződhessen arról, hogy nem feltételezhető komolyan és megalapozottan*, hogy az említett harmadik országbeli állampolgár a harmadik országba való visszatérése esetén halálbüntetés, kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód tényleges veszélynek lenne kitéve. Egyedül az ilyen aktualizált értékelés teszi ugyanis lehetővé e hatóság számára, hogy megbizonyosodjon arról, hogy a kitoloncolás megfelel az előírt jogszabályi feltételeknek, és különösen a 2008/115 irányelv 5. cikkében meghatározott követelményeknek.[26]

[22] Lásd: 2014. december 11-i Boudjlida ítélet (C-249/13, EU:C:2014:2431, 48. és 49. pont); Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság ítélet (118. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[23] Lásd ebben az értelemben: Kiutasítás – Orvosi kannabisz ítélet (55., 56. és 59. pont). A Bíróság lényegében úgy ítélte meg, hogy ez a helyzet különösen akkor, ha az állampolgár egészségi állapota különösen súlyos, és a visszatérés önmagában a Charta 4. cikke értelmében vett embertelen vagy megalázó bánásmód tényleges veszélyét vonhatja maga után. A Bíróság ugyanakkor hozzátette, hogy a Charta 7. cikke – e feltételek hatékonyságának a megőrzése mellett – nem kötelezheti a tagállamokat arra, hogy az ilyen állampolgárral szemben kizárólag az egészségi állapotának a célországban bekövetkező romlásának a kockázata miatt lemondjanak a kiutasítási határozat vagy a kitoloncolási intézkedés elfogadásáról, amennyiben e szigorú feltételek nem teljesülnek (60–71. pont, 101. és 102. pont). Lásd még: 2023. július 6-i Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Súlyos bűncselekményt elkövető menekült) ítélet (C-663/21, EU:C:2023:540, 36. és 52. pont), amelyből kitűnik, hogy az érintett állampolgárt a származási országába való visszatérése esetén kínzás vagy halál veszélyének tették volna ki (21. pont).

[24] Lásd ebben az értelemben: Ararat ítélet (38., 39. és 46. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[25] Lásd ebben az értelemben: Gnandi ítélet (64. pont); Ararat ítélet (37. pont).

[26] Lásd ebben az értelemben: Ararat ítélet (38. pont).

47. Egyébiránt az uniós rendelkezések megsértésére alapított jogalap azon esetben, hivatalból történő vizsgálatának kötelezettségéről határozva, *amikor az igazságügyi hatóság a közigazgatási hatóság által elrendelt őrizeti intézkedés jogszerűségének feltételeit vizsgálja felül*, a Bíróság megállapította, hogy a bíróságnak módjában kell állnia, hogy az e jogszerűség vizsgálata szempontjából *releváns valamennyi ténybeli és jogi elemről határozzon*, valamint figyelembe vegye az eredeti őrizetet elrendelő közigazgatási hatóság által hivatkozott ténybeli és bizonyítékokat, továbbá az érintett személy által esetlegesen elé terjesztett bizonyítékokat és észrevételeket. Amennyiben e hatóság ezt szükségesnek ítéli, lehetősége kell, hogy legyen bármely más, a határozatához releváns információk feltárására is. Ennek érdekében a Bíróság a Charta 6. cikke által biztosított szabadsághoz való jog jelentőségére, valamint az e jogba való, az őrizet jelentette beavatkozás súlyosságára, továbbá a magas szintű bírói jogvédelem követelményére hivatkozott.[27]

48. A jelen indítvány 42–44. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlat egészéből az következik, hogy a 2008/115 irányelv 5. cikke megköveteli a tagállamoktól, hogy az „eljárás minden szakaszában” tartsák tiszteletben a visszaküldés tilalmának elvét, mégpedig az érintett személy kitoloncolásáig, amely „a tagállamból történő fizikai kiszállítást” jelenti.[28] Az egyes ügyek sajátos körülményeitől vagy az eljárás azon szakaszától függően, amelyben sor kerül annak a valós és komoly veszélyének a vizsgálatára, hogy valamely harmadik országbeli állampolgár kiutasítása esetén halálbüntetésnek, kínzásnak vagy más embertelen vagy megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek lenne kitéve, a visszaküldés tilalmának elvével ellentétes az, hogy ezen állampolgárral szemben kiutasítási határozatot hozzanak, vagy az adott esetben kizárólag a kitoloncolás elhalasztását igazolja, amíg a szóban forgó veszély fennáll.

49. A jelen ügyben nem vitatott, hogy az alapeljárás felperesével szemben kiutasítási határozatot hoztak, amelyet 2024. október 7-én fogadtak el. E határozat jogerőre emelkedett, és az ügy iratainak egyetlen eleme alapján sem lehet úgy tekinteni, hogy a kiutasítási határozat elfogadása a visszaküldés tilalmának elvére tekintettel jogellenes volt, noha – mivel a felperes nem jelent meg a meghallgatáson – e határozatot anélkül fogadták el, hogy érdemben értékelték volna a kitoloncolásnak az említett elvvel való esetleges összeegyeztethetetlenségét. Az alapeljárás tehát a visszaküldés tilalma elvének és a bíróság hivatalbóli vizsgálatának nem a kiutasítási határozat elfogadásának kontextusában, hanem a kiutasítási eljárás lefolytatása során az érintett állampolgár őrizetbevétele révén történő végrehajtásának kontextusában történő tiszteletben tartására vonatkozik.

50. Márpedig, amint az a jelen indítvány 45–47. pontjából kitűnik, a visszaküldés tilalma elvének hivatalból történő vizsgálatára vonatkozó kötelezettséget abban az esetben ismerte el a Bíróság, ha a nemzeti hatóság kiutasítási határozatot kíván hozni, vagy a kiutasítási határozat végrehajtását megelőzően, különösen a körülményeknek az e kiutasítási határozat elfogadását követően bekövetkezett olyan megváltozása esetén, amely jelentős hatással lehet az érintett állampolgár helyzetének értékelésére, valamint akkor, ha valamely igazságügyi hatóság a kiutasítási eljárás lefolytatása során felülvizsgálja a közigazgatási hatóság által elrendelt őrizeti intézkedés jogszerűségének feltételeit.

[27] Lásd ebben az értelemben: Az őrizet hivatalból való vizsgálata ítélet (87 és 88. pont). Megjegyzem, hogy ebben az ügyben a Bíróság egyébként megállapította, hogy az őrizetbe vételnek és az őrizeti intézkedés fenntartásának az uniós jogalkotó által kialakított szigorú korlátozása olyan helyzetet eredményez, amely nem hasonlítható minden tekintetben a közigazgatási peres eljáráshoz, amelyben a feleknek kell a jogvitát kezdeményezniük és körülhatárolniuk (ezen ítélet 92. pontja). Lásd még: Richard de la Tour főtanácsnok Ararat ügyre vonatkozó indítványa (C-156/23, EU:C:2024:413, 45. pont).

[28] Lásd a 2008/115 irányelv 3. cikkének 5. pontját, valamint Richard de la Tour főtanácsnok Ararat ügyre vonatkozó indítványát (C-156/23, EU:C:2024:413, 36. pont).

51. Ugyanez érvényes tehát a kiutasítási eljárás azon szakaszára is, amely a jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgár kitoloncolási határozat végrehajtása céljából elrendelt őrizetbe vétele jogszerűségének igazságügyi hatóság általi felülvizsgálatára vonatkozik.

52. A jelen ügyben egyébiránt azonkívül, hogy a visszaküldés tilalmának elvét sem a kiutasítási határozatot meghozó illetékes nemzeti hatóság, sem az őrizetbe vételt elrendelő közigazgatási hatóság nem vizsgálta előzetesen, a kérdést előterjesztő bíróság jelezte, hogy nincs más hatékony bírósági jogorvoslat, amelynek során figyelembe lehetne venni az állampolgár aktualizált helyzetét.

53. E körülmények között az a tény, hogy GB az Algériába való visszatérése esetén őt érő embertelen vagy megalázó bánásmód veszélyére hivatkozott, annak megállapítására késztet, hogy a kiutasítási határozat végrehajtása céljából elrendelt őrizet felülvizsgálatával megbízott igazságügyi hatóságnak az eljárás e szakaszában adott esetben hivatalból meg kell vizsgálnia, hogy GB ki van-e téve ilyen veszélynek a tervezett célországba való visszatérés esetén.

54. A Charta 47. cikkében biztosított bírói jogvédelem ugyanis nem lenne sem hatékony, sem teljes körű, ha a nemzeti bíróság nem lenne köteles hivatalból megállapítani a visszaküldés tilalma elvének megsértését, amennyiben *az iratanyagnak a tudomására hozott, az előtte folyamatban lévő kontradiktórius eljárás során kiegészített vagy megvilágított információi* arra utalnak, hogy a kiutasítási határozat az ezen elv által tiltott bánásmód azon esetben felmerülő kockázatainak *elavult értékelésén* alapul, ha az érintett harmadik országbeli állampolgár visszatérne a szóban forgó harmadik országba.[29]

55. Ugyanakkor lényegesnek tűnik számomra annak kiemelése, hogy nem feltétlenül arról van szó, hogy az őrizet jogszerűségének felülvizsgálatával megbízott hatóság értékeli a korábban elfogadott – adott esetben az illetékes nemzeti hatóság által érvényesen meghozott és jogerőre emelkedett – kiutasítási határozat jogszerűségét, és nem is arról, hogy saját határozatával váltja fel az utóbbi határozatát.[30] Az őrizet jogszerűségét felülvizsgáló bíróság felülvizsgálatának terjedelmére vonatkozó részletszabályok főszabály szerint a tagállamok eljárási autonómiájának körébe tartoznak, ugyanúgy, mint a kitoloncolás esetén fennálló veszélyek értékelésére hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok kijelölése.[31] Márpedig Hollandiában a kiutasítási határozat elfogadására vagy felülvizsgálatára jogosult hatóság eltér az őrizet jogszerűségének felülvizsgálatára jogosult hatóságtól. Ez utóbbi tehát nem rendelkezik hatáskörrel arra, hogy újból megvizsgálja vagy felülvizsgálja a kiutasítási határozat jogszerűségét, és csak azt állapíthatja meg, hogy létezik ilyen határozat.

56. A tárgyaláson a holland kormány pontosította, hogy az őrizet jogszerűségének felülvizsgálatával megbízott bíróságnak többek között meg kell vizsgálnia, hogy a 2008/115 irányelv 15. cikke (4) bekezdésének megfelelően fennáll-e a kitoloncolás észszerű lehetősége, ami magában foglalja annak vizsgálatát, hogy az őrizeti intézkedést elrendelő hatóság „kellően figyelembe vette-e” a visszaküldés tilalmának elvét, „megfelelően értékelte-e” az állampolgár e tekintetben tett nyilatkozatait, illetve megfelelően „mérlegelte-e ezt azt elemet”. Mindazonáltal e kormány hozzátette, hogy az ilyen vizsgálat korlátozott, és kizárólag a

[29] Lásd ebben az értelemben: Az őrizet hivatalból való vizsgálata ítélet (88. pont); Ararat ítélet (50. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[30] Más lenne a helyzet, ha az igazságügyi hatóságnak a saját határozatával kellene helyettesítenie a közigazgatási hatóság őrizetbe vételt elrendelő határozatát, vagy az őrizet meghosszabbítása esetén az eredeti őrizetet elrendelő hatóság határozatát (lásd: Mahdi ítélet [62. pont]; Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság [293. pont]).

[31] Lásd analógia útján: 2014. június 5-i Mahdi ítélet (50. pont); lásd még: Richard de la Tour főtanácsnok Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Az őrizet hivatalból való vizsgálata) egyesített ügyekre vonatkozó indítványa (C-704/20 és C-39/21, EU:C:2022:489, 73–76. pont); Richard de la Tour főtanácsnok Ararat ügyre vonatkozó indítványa (C-156/23, EU:C:2024:413, 52. pont).

nemzetközi védelem iránti kérelem elbírálására hatáskörrel rendelkező közigazgatási hatóság végezheti el az érintett állampolgár helyzetének teljes körű vizsgálatát, a visszaküldés tilalmának elvére tekintettel is. Így, ha e közigazgatási hatóság nem végzett ilyen vizsgálatot, nem a bíróságnak kell első alkalommal elvégeznie ezt a vizsgálatot, hanem az állampolgárnak kell új nemzetközi védelem iránti kérelmet benyújtania. A holland kormány ezenkívül úgy véli, hogy az érintett állampolgár által a *de facto* kiutasítás esetén benyújtható elkülönült különleges jogorvoslat megfelelő bírói jogvédelmet biztosít.

57. Márpedig – a holland kormány javaslatával ellentétben – az érintett állampolgártól nem lehet azt megkövetelni, hogy másik nemzetközi védelem iránti kérelmet nyújtson be annak érdekében, hogy biztosítsák számára a 2008/115 irányelv Charta 19. cikkének (2) bekezdésével együttesen értelmezett 5. cikkében hivatkozott visszaküldés tilalma elvének teljes körű tiszteletben tartását.[32] Ugyanígy nem lehet tőle elvárni azt sem, hogy a „a tényleges kitoloncolással" szemben kifogással éljen, mivel arra csak a kitoloncolás napjának és időpontjának közlését követően kerülhet sor, illetve, amint azt a kérdést előterjesztő bíróság kiemeli, annak alapján nem kerül sor következetesen a visszaküldés tilalma elvének értékelésére, és az nem teszi lehetővé az olyan őrizetbevétel kiküszöbölését, amely jogszerűtlennek bizonyulhat.

58. Ennélfogva, amikor az igazságügyi hatóságnak az őrizet jogszerűségéről kell határoznia, e tekintetben teljes körű felülvizsgálatot kell számára biztosítani. Jóllehet ebben a szakaszban nem a jogerőssé vált kiutasítási határozat jogszerűségének felülvizsgálatáról van szó, az őrizet jogszerűségét felülvizsgáló bíróságnak lehetősége kell lennie arra, hogy a visszaküldés tilalmának elvére tekintettel teljes körűen és aktualizáltan értékelje az állampolgár helyzetét és a kiutasítás esetén felmerülő veszélyeket, amennyiben ezt az elvet előzetesen soha nem vették figyelembe. Ez még inkább igaz a körülményeknek a kiutasítási határozat elfogadását követően bekövetkezett olyan megváltozása esetén, amely jelentős hatással lehet az érintett állampolgár helyzetének a visszaküldés tilalma elvének fényében történő értékelésére.

59. Hozzáteszem, hogy ha az érintett állampolgár aktuális helyzetének értékelését követően az őrizet jogszerűségét felülvizsgáló igazságügyi hatóság arra a következtetésre jutna, hogy ezen állampolgárt a kitoloncolása embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés komoly veszélyének teszi ki, e hatóságnak a 2008/115 irányelv 9. cikke (1) bekezdése a) pontjának megfelelően el kell halasztania a kitoloncolást mindaddig, amíg az ilyen veszély fennáll, amint az a jelen indítvány 42. és 44. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlatból kitűnik.

60. Ugyanakkor sem a 2008/115 irányelvből, sem a Bíróság ítélkezési gyakorlatából nem következik, hogy a kitoloncolás elhalasztása esetén a jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárt haladéktalanul szabadon kell bocsátani, mivel a kitoloncolás addig elhalasztható, amíg a szóban forgó veszély fennáll. Ezenkívül a kitoloncolás elhalasztása nem alkalmas arra, hogy rendszerszerűen jogellenessé tegye az őrizeti intézkedést. Lehetséges, hogy a körülményektől függően az illetékes hatóságok egy későbbi szakaszban mérlegelik a kitoloncolás végrehajtását, különösen akkor, ha ideiglenesnek bizonyulnak azok az okok, amelyek miatt a visszaküldés tilalmának elve kizárja a kitoloncolást az adott időpontban.[33]

61. Hangsúlyozom azonban, hogy amennyiben az érintettet a 2008/115 irányelv alapján továbbra is őrizetben tartják, szigorú feltételek mellett és teljes körben kell alkalmazni a visszaküldés tilalmának elvét, továbbá tiszteletben kell tartani az említett irányelv által előírt szabályokat és

[32] Lásd ebben az értelemben: Ararat ítélet (40. és 41. pont).

[33] Ez lehet a helyzet például az ország jelenlegi politikai rendszerével szemben felszólaló személy esetében, ha e rezsim jövőbeli változása várható.

biztosítékokat, ideértve az őrizet maximális időtartamát, amely valamennyi tagállamra nézve kötelező. Márpedig megállapítom, hogy a kitoloncolásnak a visszaküldés tilalmának elve miatti elhalasztása nem tartozik azon okok közé, amelyek miatt az őrizet a 2008/115 irányelv 15. cikkének (5) és (6) bekezdése alapján hat hónapot meghaladó időtartamra meghosszabbítható.

62. Következésképpen, amennyiben az igazságügyi hatóság az ügy sajátos körülményei alapján és az érintett állampolgár aktualizált helyzetének vizsgálatát követően úgy ítéli meg, hogy a tervezett célországba történő kitoloncolás a visszaküldés tilalmának elve alapján határozatlan időre kizárt, így nem tekinthető úgy, hogy a kitoloncolási intézkedések még folyamatban vannak, vagy hogy a 2008/115 irányelvben megállapított maximális határidőkre tekintettel nincs valós kilátás arra, hogy a kitoloncolást végre lehessen hajtani, az őrizet már nem indokolt, és ezen állampolgárt haladéktalanul szabadon kell bocsátani.

63. Következésképpen azt javaslom, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre azt a választ adja, hogy a 2008/115 irányelv 5. és 15. cikkét a Charta 6. cikkével, 19. cikkének (2) bekezdésével és 47. cikkével együttesen úgy kell értelmezni, hogy a jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgár kitoloncolása érdekében a jogerőssé vált kiutasítási határozat végrehajtása céljából történő őrizetbe vétele jogszerűségét felülvizsgáló igazságügyi hatóságnak adott esetben hivatalból meg kell vizsgálnia, hogy a visszaküldés tilalmának elvével nem ellentétes e kitoloncolás, amennyiben ezt az elvet előzetesen nem vették figyelembe, különösen a körülményeknek a kiutasítási határozat elfogadását követően bekövetkezett olyan megváltozása esetén, amely jelentős hatással lehet az érintett állampolgár helyzetének a visszaküldés tilalma elve fényében történő értékelésére.

A második kérdésről

64. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2008/115 irányelv 5. és 15. cikkét[34] a Charta 6. cikkével, 7. cikkével, 24. cikkének (2) bekezdésével és 47. cikkével összefüggésben úgy kell-e értelmezni, hogy a jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgár kitoloncolása érdekében a jogerőssé vált kiutasítási határozat végrehajtása céljából történő őrizetbe vétele jogszerűségét felülvizsgáló igazságügyi hatóságnak – adott esetben hivatalból – meg kell vizsgálnia, hogy a 2008/115 irányelv 5. cikkében hivatkozott családi élettel és a gyermek mindenek felett álló érdekével nem ellentétes e kitoloncolás, amennyiben ezeket előzetesen nem vették figyelembe.

65. Emlékeztetek arra, hogy a 2008/115 irányelv végrehajtása során – ideértve azt az esetet is, amikor valamely jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárral szemben kiutasítási határozatot vagy kitoloncolási intézkedést kívánnak elfogadni – a tagállamoknak tiszteletben kell tartaniuk a Charta által ezen állampolgár számára elismert alapvető jogokat.

66. Ugyanez vonatkozik többek között a Charta 7. cikkében biztosított, a magán- és a családi élet tiszteletben tartásához való jogra, amelyre a jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgár, aki kiskorú gyermek apja, hivatkozhat, és amelyet a Charta 24. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben kell értelmezni, amely előírja annak biztosítását, hogy a hatóságok és a magánintézmények gyermekekkel kapcsolatos tevékenységében a gyermek

[34] Amint arra a jelen indítvány 16. lábjegyzetében rámutattam, az alapügyben felmerülő, az őrizet jogszerűségére vonatkozó kérdések nem tartoznak a 2008/115 irányelv 13. cikkének hatálya alá.

mindenek felett álló érdeke legyen az elsődleges szempont.[35] Ugyanakkor – az embertelen vagy megalázó bánásmóddal szemben a Charta 4. cikkében biztosított védelemmel ellentétben – a Charta 7. és 24. cikkében biztosított jogok nem abszolút jellegűek.[36]

67. A 2008/115 irányelv 5. cikkének a) és b) pontjából továbbá az következik, hogy a tagállamok az irányelv végrehajtása során kötelesek megfelelő figyelmet fordítani a gyermek mindenek felett álló érdekeire és a családi életre. E rendelkezés olyan általános szabálynak minősül, amelyet nem lehet megszorítóan értelmezni, és a Charta 7. és 24. cikkében foglalt kötelezettséget ülteti át az említett irányelv területére. A Bíróság így megállapította, hogy a 2008/115 irányelv 5. cikkét a Charta 24. cikkével összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy a tagállamoknak *az eljárás minden szakaszában* megfelelően figyelembe kell venniük a gyermek mindenek felett álló érdekét, mielőtt olyan határozatokat fogadnak el, mint az adott esetben beutazási tilalommal párosuló kiutasítási határozat, amelyek jelentős következményekkel járnak e kiskorúra nézve, még akkor is, ha e határozat címzettje nem a kiskorú, hanem annak egyik szülője.[37] A Bíróság hozzátette, hogy ugyanez vonatkozik a kiutasítási intézkedésre is, amelyet nem lehet elfogadni, ha sérti a családi életet és az érintett állampolgár magánéletének tiszteletben tartásához való jogot.[38]

68. Ezen ítélkezési gyakorlatból kitűnik egyrészt, hogy a 2008/115 irányelv 5. cikkével ellentétes az, ha valamely harmadik országbeli állampolgárral szemben anélkül fogadnak el kiutasítási határozatot, hogy előzetesen figyelembe vették volna családi életét és kiskorú gyermekének mindenek felett álló érdekét, másrészt pedig az, hogy a gyermek mindenek felett álló érdekével kapcsolatos megfontolások adott esetben ahhoz vezethetnek, hogy az igazságügyi hatóság tartózkodjon a kitoloncolás végrehajtásától.

69. A gyermek mindenek felett álló érdekéhez kapcsolódó megfontolásokat tehát véleményem szerint akkor is figyelembe kell venni a kitoloncolás végrehajtása céljából elrendelt őrizeti intézkedés jogszerűsége felülvizsgálatának szakaszában, ha ezt az érdeket a kiutasítási eljárás során nem vizsgálták előzetesen, és nincs más hatékony jogorvoslati lehetőség.

70. Hozzáteszem, hogy a Bíróságnak volt alkalma pontosítani azokat a releváns tényezőket, amelyeket figyelembe kell venni azon kockázat értékelése során, hogy az érintett gyermeknek el kell hagynia az Unió területét, ha a harmadik országbeli állampolgár szülője kiutasításra kerülne. Így figyelembe kell venni azt, hogy melyik szülő gyakorolja a gyermek feletti tényleges felügyeletet, és hogy fennáll-e tényleges eltartotti viszony a gyermek és a harmadik országbeli állampolgár szülő között, e gyermek jogi, pénzügyi vagy érzelmi felügyeletét a harmadik országbeli állampolgár szülő látja-e el, illetve azt a körülményt, hogy a gyermek másik szülője ténylegesen képes – és készen áll – arra, hogy napi szinten ténylegesen egyedül vállalja a gyermek gondozását. Az ilyen megállapításokat az adott ügy körülményei összességének, többek között a gyermek életkora, testi és érzelmi fejlettsége, a mind az uniós polgár szülővel, mind a harmadik országbeli állampolgár szülővel fennálló érzelmi kapcsolata erősségének, valamint azon kockázatnak a figyelembevételére kell alapozni, amelyet az utóbbitól való elszakítás a gyermek

[35] Lásd ebben az értelemben: 2021. január 14-i Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Kísérő nélküli kiskorú kiutasítása) ítélet (C-441/19, EU:C:2021:9, 45. pont); 2021. március 11-i État belge (Kiskorú szülőjének kiutasítása) ítélet (C-112/20, a továbbiakban: Kiskorú szülőjének kiutasítása ítélet, EU:C:2021:197, 36. és 41. pont).

[36] Lásd: 2022. február 22-i Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (A család egysége – Már megadott védelem) ítélet (C-483/20, EU:C:2022:103, 36. pont).

[37] Lásd ebben az értelemben: 2018. május 8-i K. A. és társai (Családegyesítés Belgiumban) ítélet (C-82/16, a továbbiakban: Családegyesítés Belgiumban ítélet, EU:C:2018:308, 104. pont); 2021. január 14-i Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Kísérő nélküli kiskorú kiutasítása) ítélet (C-441/19, EU:C:2021:9, 44. pont); Kiskorú szülőjének kiutasítása ítélet (31–43. pont); 2023. április 27-i M. D. (Magyarországra való beutazás tilalma) ítélet (C-528/21, EU:C:2023:341, 89–91. pont).

[38] Lásd ebben az értelemben: Kiutasítás – Orvosi kannabisz ítélet (91. és 92. pont).

lelki egyensúlyára jelenthet. A Bíróság ugyanakkor hozzátette, hogy önmagában a gazdasági okok vagy a család egységének az Unió területén való fenntartására irányuló szándék, illetve a családi kapcsolat fennállása nem elegendő, függetlenül attól, hogy az biológiai vagy jogi természetű. [39]

71. A Bíróság egyébiránt már megállapította, hogy az érintett köteles lojálisan együttműködni az illetékes nemzeti hatósággal, ami arra kötelezi, hogy együttműködjön vele annak érdekében, hogy a személyes és családi helyzetére vonatkozó valamennyi releváns információt megadja számára, valamint hogy adott esetben a lehető legrövidebb időn belül tájékoztassa családi életének minden lényeges fejleményéről. A harmadik ország állampolgárának ahhoz való joga, hogy családi életének változását a kiutasítási határozat elfogadását megelőzően figyelembe vegyék, nem válhat a közigazgatási eljárás korlátlan újbóli megnyitásának vagy meghosszabbításának eszközévé. [40]

72. A jelen ügyben az iratokból kitűnik, hogy az a gyermek, akinek a harmadik országbeli állampolgár állítása szerint az apja, 2024. szeptember 18-án született, ezen állampolgár 2024. szeptember 11-én nemzetközi védelem iránti kérelmet nyújtott be, és nem jelent meg az e kérelem indokaira vonatkozó tárgyaláson. A kiutasítási határozatot 2024. október 7-én fogadták el, és az említett állampolgár nem nyújtott be fellebbezést e határozattal szemben.

73. Az, hogy a kiutasítási határozatot elfogadó illetékes nemzeti hatóság nem vizsgálhatta a gyermek mindenek felett álló érdekét vagy az érintett állampolgár családi életét, nem a ténybeli körülmények megváltozásából ered, mivel a gyermek a kiutasítási határozat meghozatala előtt született, hanem abból, hogy az említett állampolgár nem jelent meg a nemzetközi védelem iránti kérelmének indokaira vonatkozó tárgyaláson, és nem nyújtott be fellebbezést a kiutasítási határozattal szemben. Pusztán az, hogy az eljárás későbbi szakaszában már létező ténybeli elemekre hivatkoznak, önmagában nem minősülhet a körülmények megváltozásának.

74. A fentiekből következik, hogy amennyiben nem tekinthető úgy, hogy az érintett állampolgár megsértette a lojális együttműködésre vonatkozó kötelezettségét, amit a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia az ügy körülményeire tekintettel, figyelembe véve azt a jelentőséget, amelyet az uniós jog a gyermek mindenek felett álló érdeke figyelembevételének tulajdonít, úgy vélem, hogy lehetővé kell tenni a gyermek mindenek felett álló érdekének és az állampolgár családi életének vizsgálatát az említett állampolgár kiutasítása előtt. Az őrizet jogszerűségét felülvizsgáló bíróságnak tehát lehetőséggel kell rendelkeznie annak vizsgálatára, hogy ezen érdekekkel nem ellentétes-e e kitoloncolás.

75. E célból többek között meg kell vizsgálnia az azt alátámasztó bizonyítékokat, hogy az érintett állampolgár a gyermek apja, akivel olyan eltartotti viszony áll fenn, amely ahhoz vezetne, hogy ez utóbbi arra kényszerül, hogy elkísérje a szóban forgó harmadik országbeli állampolgárt, és elhagyja az Unió területét, és figyelembe kell vennie azt a tényt, hogy a gyermeknek már van olyan szülője, aki valamely uniós tagállamban tartózkodási engedélyt kapott. [41] Adott esetben előfordulhat, hogy a kitoloncolást el kell halasztani egy olyan helyzet elkerülése érdekében, amely sértheti a gyermek alapvető jogait, vagy akár az, hogy az érintett állampolgárt szabadon kell bocsátani.

[39] Lásd ebben az értelemben: Családegyesítés Belgiumban ítélet (70–75. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); Kiskorú szülőjének visszatérése ítélet (26. és 27. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[40] Lásd ebben az értelemben: Családegyesítés Belgiumban ítélet (103. és 105. pont). Ezen ügy sajátos körülményeire tekintettel a Bíróság úgy ítélte meg, hogy amennyiben a harmadik ország állampolgárával szemben hoztak már kiutasítási határozatot és ezen első eljárás során hivatkozhatott a családi életével kapcsolatos, akkor már fennálló és a családegyesítési célú tartózkodás iránti kérelmének alapjául szolgáló tényezőkre, nem róható fel a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságnak, hogy a később indított kiutasítási eljárás keretében nem veszi figyelembe azokat az említett tényezőket, amelyekre az érintettnek az eljárás egy korábbi szakaszában már hivatkoznia kellett volna (106. és 107. pont).

[41] A kérdést előterjesztő bíróság jelzi, hogy a felperes kijelentette, hogy volt élettársa és gyermeke tartózkodási engedéllyel rendelkezik Franciaországban.

76. Következésképpen azt javaslom, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre azt a választ adja, hogy a 2008/115 irányelv 5. és 15. cikkét a Charta 6. és 7. cikkével, 24. cikkének (2) bekezdésével és 47. cikkével együttesen úgy kell értelmezni, hogy a jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgár kitoloncolása érdekében a jogerőssé vált kiutasítási határozat végrehajtása céljából történő őrizetbe vétele jogszerűségét felülvizsgáló igazságügyi hatóságnak – adott esetben hivatalból – meg kell vizsgálnia, hogy a 2008/115 irányelv 5. cikkében hivatkozott családi élettel és a gyermek mindenek felett álló érdekével nem ellentétes e kitoloncolás, amennyiben ezeket előzetesen nem vették figyelembe, és amennyiben nem tekinthető úgy, hogy az érintett állampolgár megsértette a lojális együttműködésre vonatkozó kötelezettségét, aminek vizsgálata az ügy körülményeire tekintettel a kérdést előterjesztő bíróság feladata.

Végkövetkeztetés

77. A fenti megfontolásokra tekintettel azt javaslom a Bíróságnak, hogy a rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond (Roermondban eljáró hágai bíróság, Hollandia) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre a következőképpen válaszoljon:

1) A harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárainak visszatérésével kapcsolatban a tagállamokban használt közös normákról és eljárásokról szóló, 2008. december 16-i 2008/115/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 5. és 15. cikkét az Európai Unió Alapjogi Chartájának 6. cikkével, 19. cikkének (2) bekezdésével és 47. cikkével együttesen

   a következőképpen kell értelmezni:

   a jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgár kitoloncolása érdekében a jogerőssé vált kiutasítási határozat végrehajtása céljából történő őrizetbe vétele jogszerűségét felülvizsgáló igazságügyi hatóságnak adott esetben hivatalból meg kell vizsgálnia, hogy a visszaküldés tilalmának elvével nem ellentétes e kitoloncolás, amennyiben ezt az elvet előzetesen nem vették figyelembe, különösen a körülményeknek a kiutasítási határozat elfogadását követően bekövetkezett olyan megváltozása esetén, amely jelentős hatással lehet az érintett állampolgár helyzetének a visszaküldés tilalma elvének fényében történő értékelésére.

2) A 2008/115 irányelv 5. és 15. cikkét az Alapjogi Charta 6. és 7. cikkével, 24. cikkének (2) bekezdésével és 47. cikkével együttesen

   a következőképpen kell értelmezni:

   a jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgár kitoloncolása érdekében a jogerőssé vált kiutasítási határozat végrehajtása céljából történő őrizetbe vétele jogszerűségét felülvizsgáló igazságügyi hatóságnak – adott esetben hivatalból – meg kell vizsgálnia, hogy a 2008/115 irányelv 5. cikkében hivatkozott családi élettel és a gyermek mindenek felett álló érdekével nem ellentétes e kitoloncolás, amennyiben ezeket előzetesen nem vették figyelembe, és amennyiben nem tekinthető úgy, hogy az érintett állampolgár megsértette a lojális együttműködésre vonatkozó kötelezettségét, aminek vizsgálata az ügy körülményeire tekintettel a kérdést előterjesztő bíróság feladata.